

О. А. Грабчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: доцент Л. А. Гаращук

Дефініційний аналіз концепту сміх (laugh)

На перший план мовознавчого пошуку в останні десятиліття висуваються когнітивна семантика, когнітивні категорії, когнітивна парадигма, когнітивні стратегії, когнітивні моделі. Центральне місце в сучасній парадигмі когнітивної лінгвістики посідають концепт і концептосфера – лінгвоментальні феномени, осмисленню яких присвячено праці цілої низки учених. Однак, найбільша увага в дослідженнях надається саме концепту, що зумовлює актуальність нашого дослідження, метою якого є проведення дефініційного аналізу концепту СМІХ (LAUGH).

Дефініційний аналіз належить до традиційних методів семантичних досліджень. Він дозволяє співвідносити значення певних лексичних одиниць, використовуючи словникові тлумачення. Це дозволяє встановити характер і типи значеннєвої структури слів, належних до різних семасіологічних підкласів і семантичних розрядів, іншими словами, здійснити розгляд лексичного значення слова в плані його епідигматики – семантичної похідності значення, що забезпечує історичну та тотожність слова [3].

Різноманітні типи тлумачних словників пропонують не однакові за характером та об'ємом дефініції, залежно від того, яка частина мови і який її лексико-граматичний розряд фіксується. Конкретні схеми побудови лексикографічних дефініцій можуть бути достатньо різноманітними, однак за типом ці різновиди зводяться до трьох основних видів: 1) описова, 2) синонімічна і 3) відправна (дериваційна) [2].

Концепт СМІХ (LAUGH) можна віднести до емоційних концептів, так як сміх – це психофізична реакція, яка є вираженням емоційних станів. Уявлення людини про його внутрішній світ утворює в свідомості емоційну концептосферу, яка складається з емоційних концептів – ментальних конструктів з етносемантичною специфікою, що отримують мовне втілення. Як емоційно-психологічний маркер особистості, невербальний знак емоцій «сміх» може використовуватися для передачі майже всіх фундаментальних емоцій людини, включаючи насмішкувате, іронічне, саркастичне ставлення до певних

реалій навколишнього світу. Функціонування сміху в комунікації залежить від соціальних ознак суб'єкта – статі та віку, від ситуації спілкування та характеру соціальних та персональних відносин між суб'єктом та адресатом [1: 168].

В процесі нашого дослідження ми встановили, що словники, які описують семантичну структуру концепту LAUGH, містять як однотипні, так і різнотипні дефініції, що представляють різні ЛСВ (лексико-семантичні варіанти). Семантична структура іменника «laugh» описується на матеріалі шести тлумачних словників сучасної англійської мови. Використовуючи дані ряду тлумачних словників DICTIONARY.COM [6] та Longman English Dictionary [7], можна виділити наступні лексико-семантичні варіанти іменника «*laugh*»:

- the act of laughing or the sound you make when you laugh;
- an expression of mirth, derision, etc., by laughing;
- (informal) something that provokes laughter, amusement, or ridicule;
- (informal) fun; amusement.

Словники Cambridge Dictionary Online [4], Collins English Thesaurus [5], The Merriam-Webster Dictionary [8] та Online Oxford Dictionary [9] крім вищезгаданих ЛСВ, виділяють ще один : «*laugh*» – a person who is good fun or amusing company.

Ієрархія ЛСВ у семантичній структурі іменника «laugh» формується після визначення частотності певного значення у вказаних словниках. Таким чином, найчастотнішим ЛСВ є розуміння сміху як «характерних звуків, які утворюються короткими видихальними рухами як вияв радості, задоволення, нервового збудження». Менш частотними, але тим не менш значущими у концептуалізації сміху носіями англійської мови є ЛСВ «те, що слугує причиною для сміху, розвага та веселощі» та «власне людина – як об'єкт сміху».

Дослідження показало, що у вищезгаданих словниках, дієслово «*to laugh*» постає ключовою лексемою, що активізує значення концепту SMIX (LAUGH). Таким чином, перевага надається активному підходу до інтерпретації даного концепту. Розглянемо дефініції вищезгаданого дієслова (за словниками Cambridge Dictionary Online [4], Collins English Thesaurus [5], DICTIONARY.COM [6] та Online Oxford Dictionary [9]):

«to laugh» as verb (used without object):

- to express mirth, pleasure, derision, or nervousness with an audible, vocal expulsion of air from the lungs that can range from a loud burst of sound to a series of quiet chuckles and is usually accompanied by characteristic facial and bodily movements;

- to experience the emotion so expressed: e.g. *He laughed inwardly at the scene*;

- to produce a sound resembling human laughter;

«to laugh» as a verb (used with object:)

- to drive, put, bring, etc., by or with laughter (often followed by out, away, down, etc.): e.g. *We laughed away our troubles*;

- to utter with laughter: e.g. *He laughed his consent*.

Словник The Merriam-Webster Dictionary [8] вказує на ще два значення дієслова «*to laugh*»:

- to think or say that someone or something is foolish and does not deserve serious attention or respect;

- not to be bothered by something.

Отже, за допомогою узагальнення та інтерпретації словникових тлумачень можна виявити прототип концепту СМІХ (LAUGH), тобто його змістовний мінімум. Здійснивши дефініційний аналіз даного концепту, ми можемо зробити висновок, що словники, які описують його семантичну структуру представляють різні ЛСВ, що містять однотипні і різнотипні дефініції. Найчастотнішим ЛСВ є розуміння сміху як «виразу емоційного стану людини, пов'язаного з переживанням неоднозначної, смішної ситуації, який супроводжується рядом фізіологічних реакцій організму» та найменш частотним ЛСВ постає розуміння сміху як «того, що слугує причиною для нього, розвага, веселощі» та «власне людина – як об'єкт сміху». Розглядаючи, у свою чергу, дієслово «*to laugh*» як ключову лексему, що активізує значення концепту СМІХ, найчастотнішими ЛСВ характерними для цієї лексеми є «видавати сміх від веселощів, радості, нервового збудження», «веселитися, радіти, бути у веселому, радісному настрої». Менш частотні ЛСВ: «видавати, утворювати звуки, що нагадують сміх», «виражати, передавати щось за допомогою сміху», «ставитися до чогось легковажно» .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации / И. Н. Горелов. – М.: Наука, 1980. –238 с.

2. Денисов П. Н. Лексика русского языка и ее описания / П. Н. Денисов. – М.: Русский язык, 1980. – 253с.
3. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы / А. А. Уфимцева. – М.: Изд-во АН СССР, 1962. – 287с.
4. Cambridge Dictionary Online – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://dictionary.cambridge.org/>
5. Collins English Thesaurus – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.collinsdictionary.com/>
6. DICTIONARY.COM – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://dictionary.reference.com/>
7. Longman English Dictionary Online – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.ldoceonline.com/>
8. The Merriam-Webster Dictionary – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.merriam-webster.com/>
9. Oxford Dictionary Online – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.oxforddictionaries.com/>